

De zwaar gehavende Oude Stad van Mosul, met de Al-Nuri-moskee, op 4 juli, waar IS werd verdreven. FOTO FELIPE DANA/AP

JURIDISCHE ACTIE

Advocaat Zegveld ondersteunt twee Iraakse slachtoffers

Advocaat Liesbeth Zegveld heeft Nederland om informatie gevraagd over luchtaanvallen die Iraakse burgerslachtoffers maakten.

Door onze medewerkers **Jannie Schipper** en **Rasmus Raun Westh**

AMSTERDAM. Mensenrechtenadvocaat Liesbeth Zegveld gaat twee Iraakse burgers vertegenwoordigen die mogelijk slachtoffer werden van een Nederlandse luchtaanval in 2015. Zij heeft donderdag namens Ebtehal Mohammed Yosef (26) en Mohammed Mohammed Ahmed (29) een brief gestuurd naar demissionair minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert (VVD).

Yosef en Ahmed maakten op 26 januari 2015 deel uit van een konvooi van burgertaxi's dat op weg was van Mosul naar Bagdad om uit IS-gebied te ontkomen. Onderweg werden de taxi's van Ahmed en Yosef geraakt door luchtaanvallen. Nederland neemt deel aan een internationale coalitie geleid door de VS, die sinds 2014 luchtaanvallen uitvoert tegen terreurbeweging IS in Irak en Syrië. In de week van het incident voerde Nederland volgens het ministerie van Defensie 27 bombardementen uit „boven verschillende provincies” in Irak. Dat is niet nader gespecificeerd.

Zegveld zegt in de eerste plaats de feiten te willen achterhalen. „Slacht-

offers hebben er recht op te weten wie hun schade heeft berokkend”, zegt ze. Zelfs als Nederland zelf de bewuste bombardementen niet heeft uitgevoerd, draagt volgens haar Nederland als lid van de coalitie de verantwoordelijkheid om de slachtoffers in staat te stellen hun recht te halen. Afhankelijk van de antwoorden van de minister neemt zij juridische vervolgstappen, zoals eventuele aansprakelijkheidstelling. Voor zover bekend is dit de eerste keer dat een advocaat in een van de staten actie onderneemt namens mogelijke burgerslachtoffers van de in 2014 begonnen operatie.

Geen van de Europese coalitiepartners heeft tot nu toe burgerslachtoffers toegegeven. Wel zijn in Nederland vier gevallen van mogelijke burgerslachtoffers door Nederlandse luchtaanvallen in onderzoek bij het OM, maar een woordvoerder wil niet zeggen of het geval van 26 januari 2015 erbij zit. Het ministerie van Defensie wil niet inhoudelijk reageren op de brief zolang die nog niet ontvangen is. In algemene zin verwijst het ministerie voor onderzoek naar meldingen van burgerslachtoffers door Nederland naar het hoofdkwartier van de coalitie. „Indien sprake is van mogelijke Nederlandse betrokkenheid, doet Defensie ook zelf onderzoek”, aldus een woordvoerder. Volgens de woordvoerder tracht Defensie „met inachtneming van de noodzakelijke (nationale en operationele) veiligheidsoverwegingen”, zo transparant mogelijk te zijn over de militaire inzet van Nederland.

Raakte een Nederlandse bom de taxi van Mohammed?

Een internationale coalitie hielp met bombardementen Mosul van IS te bevrijden. Nederland voerde er 1.800 uit. „Waarom werden wij getroffen, terwijl zichtbaar was dat het om burgers ging?” Het verhaal van Mohammed en Ebtehal.

Door onze medewerkers **Jannie Schipper** en **Rasmus Raun Westh**

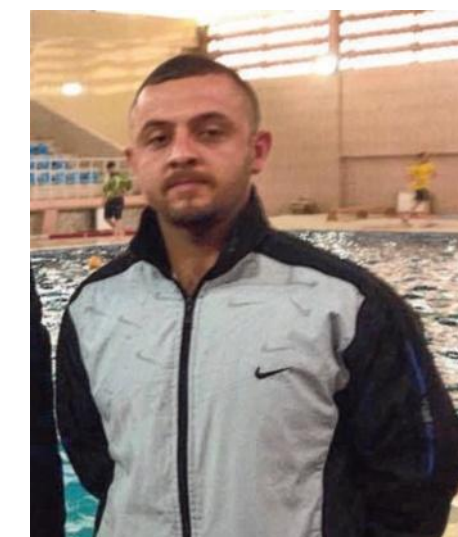
Mohammed Ahmed kijkt op het dashboardklokje van de taxi. 07.40 uur, ze zijn al een paar uur aan het rijden. Hij vraagt de taxichauffeur om een sigaret. „Nog even wachten”, zegt die. „We zijn bijna in veilig gebied.” Veilig, dat wil zeggen: IS-vrij. Als zijn moeder schrikt van het geluid van overvliegende bommenwerpers, draait Mohammed zich lachend naar haar om. „Niet bang zijn, mama, die vliegtuigen zijn er juist om ons te beschermen.” Daarna is er niets meer, tot het moment dat hij voelt dat hij in brand staat.

Iraakse troepen verklaarden eerder deze maand dat ze terreurorganisatie IS uit Mosul hadden verdreven. Dat deden ze met behulp van luchtaanvallen door een internationale coalitie waaraan ook Nederland deelneemt. Volgens cijfers van het Amerikaanse Central Command zijn bij die aanvallen 603 burgerslachtoffers gevallen. Schattingen van andere waarnemers, zoals transparantiecollectief Airways, liggen op minimaal 4.500.

Sinds IS het gebied in juni 2014 overnam, voerden de Verenigde Staten en hun bondgenoten meer dan 23.000 luchtaanvallen uit, waarvan Nederland er 1.800 voor zijn rekening nam. Heeft één van die duizenden bommen de taxi van Mohammed geraakt? Het kan: Nederland voerde in die week 27 luchtaanvallen uit in Irak.

Om vijf uur uit Mosul vertrokken

Achter een onaangeroerd glaasje sap kijkt Mohammed mat voor zich uit, terwijl hij gedetailleerd uitleunt hoe die bewuste dag, nu tweeënhalve jaar geleden, verliep. „Het was 26 januari 2015. We vertrokken 's ochtends om vijf uur uit Mosul, mijn moeder en ik.” Hij woonde alleen met zijn moeder, die lichamelijke opvoeding doceerde aan de Universiteit van Mosul; zijn vader is al voor zijn geboorte overleden. Mohammed was

Ebtehal Mohammed Yosef (boven, recente foto) en **Mohammed Ahmed** (foto van voor de luchtaanval van 26 januari 2015).

Over dit artikel

RoI Europa

Freelance journalist Jannie Schipper werkte voor dit artikel samen met de Deense journalist Rasmus Raun Westh in het project Europe's Hidden War, deels gefinancierd door het Europese stimuleringsfonds voor journalisten Journalismfund.eu. In dit project onderzoeken verschillende journalisten de gevolgen van luchtaanvallen door Europese landen in Irak en Syrië. Omdat de geïnterviewde slachtoffers vroegen om opheldering wie hen had geraakt, bracht ze hen met advocaat Liesbeth Zegveld in contact. Die besloot de getroffen Irakezen juridisch te vertegenwoordigen.

net afgestudeerd in sportfysiologie en was daarnaast fanatiek zwemmer. Hun vertrek uit de door IS geterroriseerde stad hadden ze zorgvuldig gepland. „Andere familieleden waren een paar dagen eerder vertrokken, wij gingen als laatsten omdat wij als vrouw en zoon minder zouden opvallen dan een heel gezin”, zegt Mohammed. Toen het zover was, verzamelde ze zijn diploma, haar universiteitspapieren en nog wat noodzakelijke documenten, en stapten in één van de zes taxi's die Mosul die ochtend in stilte zouden verlaten.

Het bescheiden konvooi vertrok richting Bagdad over de enige toegankelijke weg vanuit Mosul, langs de Syrische grens en via Karbala. De chauffeur had niet gemeld dat ze het gevaarlijke gebied bij Sinjar waren doorgelopen, toen hun taxi werd geraakt. „De mensen uit de taxi's achter ons stopten en stapten uit om eerste hulp te verlenen”, vertelt Mohammed. In een van die taxi's zat Ebtehal Yosef, die lessen volgde bij Mohammeds moeder, met haar echtgenoot Saïf en een andere universitair docent met zijn vrouw. „Van Saïf hoorde ik dat het om een luchtaanval ging, zelf zag ik niks meer”, vertelt Mohammed. Hij werd in half bewusteloze toestand op een pick-up truck gelegd en vervoerd naar een kliniekje, terug in IS-gebied. Zijn vlucht poging was voorbij.

Ondervragers IS bij ziekenhuisbed

Zodra hij bijkwam, vroeg hij naar zijn moeder. „Ze ligt op de vrouwenafdeling, ze wordt behandeld”, kreeg hij herhaaldelijk te horen. Naar haar toe mocht hij niet. Hij ving in de kliniek op dat een vrouwelijk slachtoffer van een luchtaanval was binnengebracht van wie het been was geamputeerd, en dacht: „Daar komen we wel overheen, we leven tenminste allebei.” Toen eindelijk iemand de moed had hem te vertellen dat zijn moeder was omgekomen, wilde Mohammed het eerst niet geloven. „Mijn moeder was mijn alles”, zegt hij. „Omdat ik mijn vader nooit gekend heb, was zij mijn moeder en vader samen. Zij was de-

gene die mij aanmoedigde door te gaan met sporten, met studeren...” Midden in zijn verdriet stonden de ondervragers van IS aan zijn ziekenhuisbed. „Waarom wilde je ons in de steek laten, wat moest je bij de ongelovigen?” Nogmaals proberen te ontsnappen was geen optie. „Terug in Mosul werden we voortdurend in de gaten gehouden. Eén verkeerde beweging zou de doodstraf betekenen.” Tot de bevrijding zou hij nauwelijks meer buiten komen.

Het verhaal van het bombardementslachtoffer op de vrouwenafdeling bleek niet alleen maar een leugentje om Mohammed de confrontatie te besparen. Tot zijn verbijstering was er echt een vrouw uit hetzelfde konvooi binnengebracht. Het was Ebtehal, de jonge studente van zijn moeder.

Tweede luchtaanval op konvooi

„Nog geen twintig minuten nadat de overige taxi's na de eerste noodstop weer op weg waren gegaan, trof een tweede luchtaanval het konvooi”, zegt Ebtehal. „De andere taxi's durfden toen natuurlijk niet meer te stoppen om ons te helpen.” Alleen de nu 26-jarige studente overleefde. Haar kersverse echtgenoot Saïf en de drie andere inzittenden kwamen om.

Na het ongeluk stortte Ebtehal in, vertelt haar tante, bij wie ze drie jaar als een miezerig hoopje op de bank zat. Ze was haar man verloren en was daarnaast een oog en een been kwijtgeraakt, terwijl er voor niet-IS'ers geen goede medische behandeling voorhanden was. Ook kon ze niet verder met haar studie. „Ik had juist geprobeerd Mosul uit te komen om in een andere stad examen te kunnen doen zodat ik kon blijven studeren”, zegt Ebtehal. Nu was ze terug onder de heerschappij van de mensen die ze haatte - maar dan zonder man, en gehandicapt. „Mijn leven was ten einde.”

Nu IS is verdreven, probeert de stad zich langzaam te herwinnen. Hoewel her en der nog mortieren en autobommen een constante dreiging

blijven, worden straten geveegd en keren vluchtelingen uit de overvolle kampen terug naar hun deels ingestorte huizen. In een straatje achter het verwoeste Al-Salam-ziekenhuis zit Ebtehal weer bij haar oom en tante thuis. Maar ze ziet er niet meer uit als een hoopje ellende. Zodra de weg vrij was, ging ze naar Kirkuk, op bijna drie uur rijden van Mosul, om alsnog haar examens te doen en af te studeren. Opgewekt vertelt ze dat ze onderzoek gaat doen naar sport en gehandicapt. „Het gekke is dat ik altijd al met gehandicapten wilde werken. En nu ben ik zelf dus een been kwijt.”

Mohammed zegt met zijn moeder

„alles” verloren te zijn. Het huis waar ze samen woonden, durft hij niet meer in. Te pijnlijk. Toch pakt ook hij sinds de bevrijding langzaam zijn leven weer op. Hij reist vanuit zijn nieuwe woonplaats Erbil stad en land af om zijn universiteitspapieren te regelen zodat hij hopelijk elders verder kan studeren, en hij laat zien welke oefeningen hij dagelijks doet. Hij is geopereerd aan zijn hand en moet nog een tweede operatie ondergaan om hem weer goed te kunnen bewegen. Ooit was hij lokaal zwemkampioen, dat zal hem nu niet meer lukken, maar hij sport zo veel mogelijk „om niet aan de leegte te denken”.

Mohammed en Ebtehal maken dus voorzichtig weer toekomstplannen, maar ze blijven worstelen met die ene vraag: waarom? „Ik wil weten waarom mijn leven werd vernietigd”, zegt Ebtehal. „Waarom werden wij getroffen, terwijl duidelijk zichtbaar was dat het om burgers ging?” En vooral ook: hoe kon het dat het konvooi een tweede keer werd getroffen? „Als de eerste taxi al bij vergissing was aangevallen, dan moeten ze toen wij uitstapten toch hebben gezien dat er vrouwen en kinderen bij waren? Waarom vielen ze dan toch aan?”

Dit artikel is tot stand gekomen met steun van Journalismfund.eu.

Advertentie

KAMERA-EXPRESS.NL

MAAK JE STRANDVAKANTIE COMPLEET MET DEZE ULTIEME ZOMERKIT!

SONY CYBERSHOT
HX90V COMPACTCAMERA

+ GRATIS WATERBESTENDIGE SONY BLUETOOTH SPEAKER T.W.V. €59
ÉN + GRATIS BEACHBALL-SET

- Compactcamera met 18,2 megapixel CMOS sensor en hoogwaardige Zeiss lens met 30x optische zoom
- Elektronische OLED Tru Finder
- Maak foto's vanuit elke hoek dankzij het 180 graden kantelbare LCD-scherm
- Film in Full HD en zonder trillingen dankzij 5-assige beeldstabilisatie
- Leg elk detail van je reis vast: GPS koppelt je locatie aan alle foto's en video's
- Ingebouwde Wifi en NFC voor direct delen van al je foto's en video's!

De Sony SRS-XB10 is waterbestendig en werkt tot 16 uur lang!

€569

€419

Art nr: 12230408

+ 5 JAAR GARANTIE!

237 KOOPZONDAAG!

AMSTERDAM

LEEUWARDEN

237 KOOPZONDAAG!

ARNHEM

ROTTERDAM

237 KOOPZONDAAG!

BREDA

UTRECHT

237 KOOPZONDAAG!

DEN BOSCH

ZWOLLE

237 KOOPZONDAAG!

DEN HAAG

ANTWERPEN

237 KOOPZONDAAG!

EINDHOVEN

085-88 88 013